

راهبردهای مؤثر حقوقی در دفاع از دگرباشان جنسی

راهنمای آموزشی ویژه کارشناسان حقوقی، وکلای دادگستری و فعالان حقوق بشر

این راهنما، خلاصه‌ای است از جزوه «راهبردهای مؤثر حقوقی در دفاع از دگرباشان جنسی» که کمیسیون بین‌المللی حقوق بشر زنان و مردان همجنس‌گرا (ایگل‌هرک) آن را منتشر کرده است. آن‌چه در این‌جا می‌خوانید، تنها خلاصه‌ای است از متن اصلی این جزوه. توصیه می‌کنیم برای مطالعه متن کامل و آگاهی از جزئیات بیشتر، جزوه را از لینک زیر دریافت کنید: http://iglhrc.org/iran/fa/Fa_Publications_Defending

قانون جدید، «فاعل» تنها هنگامی به اعدام محکوم می‌شود که رابطه جنسی به «عُنف» (با اجبار و اکراه) بوده باشد. اما «مفعول» رابطه، در هر حال و کماکان اعدام خواهد شد. در قانون جدید، ظاهراً سایه خطر مجازات اعدام از روی زنان همجنس‌گرا برداشته شده است و صرفاً حکم شلاق برای این جرم معین شده است. در مورد «تفخیزد» هم تغییرات مشابهی صورت گرفته است.

ملاحظات مقدماتی

دفاع حقوقی مطلوب در هر پرونده‌ای، مستلزم داشتن آگاهی و آشنایی با گرایش‌ها و هویت‌های متفاوت و متعدد جنسی؛ نگاه انتقادی به کارکرد منفی برخی از ارزش‌های اجتماعی؛ لزوم آشنایی عینی با مشکلات و مسائل دگرباش جنسی در جامعه ایران؛ باور به حق دفاع دگرباشان جنسی همانند سایر افراد؛ شناخت دقیق عناوین اتهامی؛ تسلط کافی به موازین و قواعد حقوقی - فقهی؛ شناخت سیاست‌های قانون‌گذاری در این زمینه.

حمایت حقوقی از دگرباشان جنسی در سطح بین‌المللی

معاهده‌های بین‌المللی که متن آن‌ها از حقوق دگرباشان جنسی حمایت می‌کند، شامل برداشت سازمان بهداشت جهانی از همجنس‌گرایی، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، کنوانسیون ضد شکنجه و کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان می‌شود.

شرایط پیچیده خدمت نظام وظیفه برای همجنس‌گراها (مرد)

افراد تراجنسیتی مرد به زن که با مجوز دادگستری، گواهی تغییر جنسیت اخذ کرده باشند، می‌توانند برای شناسنامه جدید با جنسیت زن اقدام کرده و از سربازی معاف شوند. تا دی ماه سال ۱۳۸۸ آن بخش از مشمولان خدمت وظیفه که تراجنسیتی (بدون مجوز تغییر جنسیت) یا همجنس‌گرا بودند، بر اساس بندی از قانون معاف می‌شدند که مختص «اختلالات جنسی» بود و «بیماری روحی و روانی» محسوب می‌شدند. در برهه‌های معافیت رسماً نوشته می‌شد که مشمولان، مبتلا به بیماری‌های روان‌پزشکی هستند. اکنون، افرادی که سابق بر این با بند «اختلالات جنسی» از سربازی معاف می‌شدند، می‌توانند با بندی مشابه که به «اختلالات غددی» مربوط است از سربازی معاف شوند.

فصل دوم: استراتژی و تاکتیک دفاع

توجه به این موارد الزامی است: مطالعه دقیق پرونده و آگاهی نسبت موارد جزئی که در مورد جرایم جنسی می‌تواند حاوی اطلاعات خصوصی و شخصی افراد باشد؛ تطبیق مواردی با موارد قانونی پرونده‌ها،

نظام حقوقی - سیاسی ایران، مبتنی بر آموزه‌های فقه شیعه است و همین ویژگی، باعث شده است تا امکان قانون‌گذاری مترقی، به ویژه در حوزه‌هایی که مرزبندی روشنی با سیاست‌های حاکم دارند، دشوار و پرتنش به نظر رسد. در پرتو این نگرش و دیدگاه کلان، معمولاً روابط همجنس‌خواهانه، مترادف با «فساد اخلاقی» یا در نهایت بیماری ارزیابی می‌شود. واقعیت این است که در چهارچوب همین ضوابط بسته، ظرفیت‌هایی وجود دارد که وکلا یا سایر دست‌اندرکارانی که با دادگستری‌های ایران کار می‌کنند، می‌توانند در مراجع انتظامی و قضایی، یاری‌گر اشخاصی باشند که با اتهاماتی در پیوند با روابط همجنس‌خواهانه روبرو هستند.

سیاست‌های رسمی دولتی و حکومتی

مسئله دگرباشان جنسی در سیاست رسمی و دولتی ایران، مسأله‌ای مسکوت است و در مورد آن به صورت رسمی صحبت نمی‌شود. همه دگرباشان جنسی در ایران به شکلی فراقانونی مشمول نگاه رسمی به تراجنسیتی‌ها هستند و به نوعی «بیمار» از نوع «دارای اختلال جنسی» محسوب می‌شوند و با گرایش جنسی آنان، مانند مشکلی پزشکی، روان‌پزشکی و فقهی برخورد می‌شود.

سابقه قانون‌گذاری و جرم‌انگاری روابط جنسی با همجنس در ایران

هر چند در ایران، جرم‌انگاری رفتارهای همجنس‌خواهانه به نوعی با حاکمیت مذهبی پس از انقلاب ایران گره خورده است، اما واقعیت آن است که پیش از انقلاب هم روابط جنسی میان مردان با همان ادبیات فقهی، «لواط» و جرم قلمداد می‌شده و مجازات داشته است. فشار اجتماعی بر زنان همجنس‌گرای ایرانی نیز در طول تمامی این سال‌ها وجود داشته است. تراجنسیتی‌ها نیز مانند سایر اعضای جامعه دگرباش جنسی، تحت فشارهای اجتماعی و خانوادگی مختلف و سنگینی قرار داشته‌اند.

جرم‌انگاری روابط همجنس‌خواهانه پس از انقلاب ۱۳۵۷

پس از انقلاب و اجرایی شدن سیاست‌های کیفی اسلامی، در تمامی نسخه‌های قانون مجازات ایران، روابط همجنس‌خواهانه، هم برای زنان و هم برای مردان، «جرم‌انگاری» شد.

تغییرات قانون جدید مجازات اسلامی (۱۳۹۱)

در حالی که به موجب قانون پیشین (۱۳۷۰)، به اصطلاح «فاعل» و «مفعول» در یک رابطه (بین دو مرد) هر دو محکوم به اعدام بودند، در

بررسی مراجع قضایی و صلاحیت هر یک، بررسی اوضاع و احوال حاکم بر پرونده و گرفتن تاریخچه موضوع؛ انجام گفت‌وگوهای مرتب و مفصل با متهم، همراه با انتقال این حس که همجنس‌گراستیز نیستید و شرایط و موقعیت موکل یا متهم را درک می‌کنید؛ بررسی شرایط موجود و انتخاب شیوه‌ی دفاعی مطلوب؛ تسلط یا دست‌کم آشنایی با موازین فقهی شیعه و عرف‌های حقوقی حاکم؛ قدرت پیش‌بینی احتمالی نتیجه.

پذیرش و کالت

قبول و کالت، بخشی از استراتژی دفاع است. احقاق حق جامعه دگرباشان جنسی به هنگام گرفتاری‌های حقوقی و در مواقعی که خطر جدی برای آنان وجود دارد یک وظیفه و مسئولیت حرفه‌ای است. حتی اگر این گرایش و هویت جنسیتی را طبیعی هم نمی‌دانید، چون شخص متهم به ارتکاب جرایم همجنس‌گرایی چنین باوری دارد، نباید از حق دفاع خود محروم گردد.

زیر سوال بردن بازجویی‌ها و گزارش شکنجه

چنانچه موکل شما در زندان است، بلافاصله پس از امضای وکالت‌نامه به دیدار او بروید. با این دیدار روحیه موکل خود را تقویت خواهید کرد. در این دیدار، موضوع شکنجه یا آزارهای جنسی احتمالی را که ممکن است در دوران بازداشت اعمال شده باشد، از موکل خود بپرسید. اگر مطمئن شدید که وی شکنجه شده است، بی‌درنگ، شکایتی علیه عوامل شکنجه تنظیم کنید.

انکار و بازگشت از اقرار

همانگی برای دفاع در پرونده‌های روابط جنسی با همجنس، یکی از موضوع‌های مهمی است که معمولاً ضروری است پیش از محاکمه به طور جدی پیگیری شود. موکل باید آگاه باشد که سیاست اصلی در شرایط کنونی، «انکار» هر نوع رابطه یا حتی گرایش جنسی به همجنس است. شرایط اقرار

اقرار باید نزد قاضی دادگاه چهار مرتبه، در چهار جلسه جداگانه و همراه با قصد اقرار و با اختیار و آزادی بیان کامل صورت گیرد. هنگامی که اقرار، یکی از این شرایط اصلی را نداشت، از نظر قضایی «اقرار واقعی» محسوب نمی‌شود و اثر اثباتی نخواهد داشت.

«جهل به موضوع» و تاثیر آن بر «علم قاضی»

اگر چه در قانون به «علم قاضی» به منظور اثبات «جرایم حدی» اشاره شده است، اما این علم نمی‌تواند به وسیله دلایل ناقص فراهم شود. متأسفانه دادگاه‌ها به «نظر پزشکی قانونی»، «اقرار نزد ماموران» و گاهی هم وجود «نشانه‌هایی برای همجنس‌گرا بودن فرد» قناعت و استناد می‌کنند. یکی از مهم‌ترین روش‌ها به منظور محو اثر اقرار قبلی، این است که «درک یا فهم درست از مفاهیم» را زیر سؤال ببریم و در اصطلاح «شبهه در موضوع» ایجاد کنیم.

اثر دخول در لواط و نظریه پزشکی قانونی

معمولاً قضات برای آن که زمینه صدور حکم محکومیت متهم را فراهم کنند، به نظریه‌های پزشکی قانونی اشاره می‌کنند؛ اما از آن جایی که

نظریه پزشکی قانونی «نظریه» است نه «دلیل»، استناد صرف به آن فاقد وجهت حقوقی - شرعی است. برای همین، شما هم در پاسخ باید بگویید که ارزش نظریه پزشکی، صرفاً در حد نظریه «کارشناسی» است و «دلیل» محسوب نمی‌شود. همچنین می‌توانید به عدم صراحت یا وجود ابهام اشاره کنید و در نهایت بخواهید تا پرونده به «کمیسیون پزشکی قانونی» ارجاع داده شود.

ملاحظات رفتاری در دفاع

برای دفاع مطلوب، به کارگیری استراتژی درست در دفاع لازم است. در نتیجه، از تکرار مطالب جز در مواردی که می‌خواهید تاکید کنید، اجتناب ورزید؛ حساسیت‌های هویتی موکل را در نظر بگیرید؛ از به کار بردن الفاظ نادرست و غیرحقوقی و اهانت‌آمیز خطاب به موکل تان خودداری کنید.

شیوه دفاع

بهترین دفاع آن است که از سه شیوه کتبی، شفاهی و حضور موثر در جریان دادرسی استفاده شود.

مراجع داخلی حقوق بشری

با توجه به این که برخی از سازمان‌های وابسته به مجلس یا قوه قضائیه، به مسائل حقوق بشری رسیدگی می‌کنند، با این نهادها هم تماس بگیرید. ارائه درخواست به دبیر ستاد حقوق بشر قوه قضائیه، ستاد حقوق شهروندی و کمیسیون اصل ۹۰ مجلس، می‌تواند مفید باشد؛ به‌ویژه آن که اگر قصد تماس با مراجع یا نهادهای خارج از کشور را هم داشته باشید. بر این مبنا، دست کم در آینده می‌توانید مدعی شوید که به همه امکانات موجود در داخل کشور متوسل شده‌اید، اما نتیجه مطلوب حاصل نشده است.

توسل به مراجع حقوق بشری بین‌المللی

مراجع بین‌المللی حقوق بشری، مانند سازمان عفو بین‌الملل، در پیگیری موارد نقض حقوق بشر و انجام مکاتبه با دولت و قوه قضائیه ایران فعال و کارآمد هستند. چنانچه جان موکل شما در خطر است (و نیز سایر موارد مرتبط) حتماً در صورت عدم حصول نتیجه از اقدامات داخلی، با مراکز بین‌المللی نظیر «ایگل‌هرک» تماس بگیرید و درخواست کمک کنید.

تراجنسیتی‌ها

به موجب فتوای اجازه تغییر جنسیت توسط آیت‌الله خمینی، تغییر جنسیت مرد به زن و زن به مرد با عمل جراحی حرام نیست. در این فتوا تاکید می‌شود که شخص قبل از تغییر جنسیت، در جنسیت اولیه خود قرار دارد و انجام عمل جنسی با همجنس گناه است. لواط به طور خاص مورد تاکید آیت‌الله خمینی است. به این ترتیب، افراد تراجنسیتی که به موجب این فتوی از قاضی مجوز تغییر جنسیت اخذ می‌کنند، در تمام مراحل پیش از اتمام پروسه تغییر جنسیت، همچنان می‌توانند متهم به انجام عمل جنسی با همجنس شوند.

